

הרב קוק – חלק ט'

הרב, כמובן, לא היה הראשון שעסק בענייני אמונות ודעות. גדולי הראשונים והאחרונים עסקו בענייני אמונות ודעות וכתבו ספרים רבים. במהלך הדורות אף נוצרו שיטות מסויימות וכיוונים מסויימים בענייני אמונה, כמו שיטות פילוסופיות, שיטת החסידות, שיטת ההתנגדות שיטת המוסר וכדומה.

הרב בכתביו מתייחס הרבה לשיטות שלפניו.

כתב הרב קוק ב'מעט צרי' (הקדמה ל'אדר היקר'):

...למשל מן ספרי רב סעדיה גאון, הרמב"ם, הכוזרי, חובת הלבבות, העקדה, העקרים, ודומיהם.. עד ספרי ראשית חכמה, של"ה, מהר"ל מפראג, וכל הדומים להם, ומהם עד ספרי הדורות המאוחרים, ספרי הגר"א ותלמידיו, הגר"ז מלאדי וכל בעלי ההסברה שבחסידות, וכל הדומים לאלה ולא להם, וכל המתילדים מהם, ספרי הרמ"ח לוצאטו, יסוד ושורש העבודה וכיוצא בו, וכל הספרים הממצעים בין תקופה לתקופה ומהם עד עבודת בחירי המחברים בדורנו והסמוך לו, שבמקצוע החביב והנערץ הזה. **ספרים כאלה וכל מקורותיהם**, וכל המתייחסים להם, ומסתעפים מהם, כשהם מבריקים בנפש ההוגה בהם. **ממלאים הם אותה הוד והדר, עצה ותושיה, חיים ועז.** והם מולידים חזיונות ורעיונות חדשים ורעננים, לאין חקר'... שיצלחו באין-ספק להוסיף אורה על דרכי עמנו האהוב, ללמד מן המפורש על הסתום ממהלך הרוח של שנות דור ודור על רוח זמננו ודורנו...

במילים אחרות כותב הרב, כי בכל הדורות נכתבו ספרי מחשבה ואמונה רבים, ואם נעסוק בכל הספרים הללו באופן קבוע וישר, אין ספק שניקח מתוכם את היסוד לתודעה הרוחנית גם של דורנו. נלמד ממהלך הרוח של דורות עברו על רוח זמננו ודורנו.

עוד כתב הרב: "...ב'ספר' ודאי צריך לברר את הכל בפרטיות, לפי היכולת, לסמן מה המה הרעיונות היסודיים ואיך אפשר לקרוב אליהם, בשלילת דמיונות מתעים, ואיך אפשר שעם צירופם יהיו חיים נאמנים ונחמדים ופועלים על העולם החי והמצוי בחזקה...אלא שכמעט אי אפשר לצאת ידי החובה בספר אחד ובדור אחד. ע"כ עיקר המגמה צריכה להיות הרמת קרן חכמת ישראל הפנימית, לשאוב אותה מכל מקום שהיא נשאבת, שלא תהיה נאבדת אפילו טפה מבור סיד זה. לא רק ספרות מוסר, או מחקר, או פילוסופיא, או קבלה, בעלי צד אחד, כ"א הרמת ערך והרחבת דעת על-עליונות המחשבה הישראלית והאנושית משורש שרשה... (אגרות, א, מד)

הרב כותב שקשה למצות בספר אחד את כל ענייני האמונה ולענות תשובות לכל השאלות המתעוררות בדורנו ולשלול את כל הסיגים והדמיונות המטעים שבאמונה. אלא יש לחשוף מתוך המרחב הגדול של המקורות הקיימים כבר, מהחסידות, מהמוסר, מהקבלה מהפילוסופיה ולגלות את העולם המופלא של אמונת היהדות.

כדי להבין מה יחסו המדוייק של הרב לשיטות מסויימות כמו החסידות, ההתנגדות, המוסר- יש ללמוד את דברי הרב קוק בספריו עצמם, ולהבין את שיטתו. לא נוכל כאן להקיף את התשובה לשאלה זו. אך כטעימה נביא כאן מעט סיפורים ואמירות שיכולים לשפוך קצת אור על יחסו לשיטות האחרות וכיצד הרב ראה את עצמו ביחס אליהם:

כאשר הרב הנזיר העיר לרב על דמיון מסויים בין הלך רעיונותיו, לבין רעיונותיו של בעל ה'תניא', הרב השיב: 'אני בונה אומה'. כלומר: הרב ראה את עיקר שיטתו כ'בניין האומה' לעומת שיטת חב"ד שעוסקת בעיקר ב'בניין הפרט'.

כתב הרב הלל צייטלין:

"דברי האריז"ל הם מופשטים. בא הבעש"ט והוריד את העולמות אל האדם, אל הנפש האלוקית שבאדם. בא חב"ד, ע"פ פסוק "מבשרי אחזה אלוק" לעומקי עמקים של חיי נשמה, בפסיכולוגיה מיוחדת, ועיון באדם היחיד. בא הרב קוק וגילה בקבלה את **נשמת הרבים**, את מאורעותיה, סכנותיה, ירידותיה, הצלותיה, גאולותיה, צירופיה, זיכוכה, עליותיה, שגשוגה של נשמת כלל ישראל..." (מתוך "הקו היסודי בקבלה של הרב קוק ז"ל", הרב הלל צייטלין הי"ד ההד, תש"י, חוב' יא-יב).

עוד כתב הרב הלל צייטלין:

האר"י דיבר על האור האלהי שבעולמים, הבעל שם טוב, ובעקבותיו בעל התניא הורידו את האור לתוך האדם. ולבסוף, מרן הרב קוק גילה את האור האלהי שבאומה' (הרב הלל צייטלין הי"ד, 'ספרן של יחידים', עמ' 235).